

„Florentské zásady“ doktorského studia v oblasti umění

vydává

Evropská liga institutů umění
(ELIA, European League of the Institutes of the Arts)

Přispěly

a podpořily následující instituce:

AEC - Association Européenne des Conservatoires, Académies de Musique et Musikhochschulen CILECT- International Association of Film a Television Schools (Centre International de Liaison des Ecoles de Cinéma et de Télévision)

Cumulus - International Association of Universities and Colleges of Art, Design and Media SAR - Society for Artistic Research

Předmluva

Tento text je zamýšlen jako písemné stanovisko k doktorskému studiu v oblasti umění¹. Má posloužit jako reference pro činitele v oblasti vzdělávací politiky, management univerzit, autory kurikulí a agentury financující výzkum. Je určen jednak uměleckým, jednak dalším vysokým školám. Těm prvním pomůže zajistit uznání jejich úsilí u národních agentur zajišťujících financování, v legislativě atd., ostatním umožní dozvědět se více o výzkumu na uměleckých vysokých školách. Tento dokument vznikl jako důsledek zahrnutí „uměleckého výzkumu“ do Frascatkého manuálu OECD (Frascati Manual) a jeho cílem je dále pracovat na porozumění tomu, co je výzkum v oblasti umění, a vytvořit nezbytný rámec, prostředí a prostředky pro výzkumníky (doktorandy) v rané fázi projektů. Závěrečnou tezí tohoto textu je, že vše, co platí pro výzkum doktorandů a doktorské studium – jak je definují základní dokumenty „Salzburšká doporučení“ (2005) a „Pokračování Salzburškých doporučení“ (2016) (oba od Asociace evropských univerzit EUA) nebo dokument „Inovativní doktorské programy“ (od Evropské komise) v rámci EU – platí totéž pro doktorské studium v oblasti umění. Ačkoliv se výsledky výzkumu mohou zdát odlišné, procesy, epistemologie a důslednost, s jakou se výzkumné projekty v umění provádějí, zůstávají stejné.

Tento dokument vytvořila Pracovní skupina pro umělecký výzkum (Artistic Research Working Group) založená Evropskou ligou institutů umění (ELIA), která zahrnuje rovněž zástupce Společnosti pro výzkum umění (SAR, Society for Artistic Research) a Evropské asociace konzervatoří (AEC, Association Européenne des Conservatoires, Académies de Musique et Musikhochschulen). Text navrhli členové této skupiny², následně byl konzultován s pracovní skupinou Rady pro doktorské vzdělání při EUA³ a upravován pracovní skupinou ELIA, dokud nebylo dosaženo konečného znění. Dokument schválilo zastupitelstvo ELIA dne 4. listopadu 2016 a byl prezentován na Bienální konferenci ELIA ve Florencii dne 2. prosince 2016.

¹ Pro jednoduchost se termín „doktorát v umění“ používá v tomto dokumentu pro popis všech typů programů třetího studijního cyklu v umění. Tento termín zahrnuje všechny umělecké obory a oblasti (tj. výtvarné umění, hudbu, drama, múzická umění, architekturu atd.)

² Andrea B. Braidt (předsedkyně), Giaco Schiesser (místopředseda, SAR), Cecilie Broch-Knudsen, Anna Daucikova, Peter Dejans (AEC), Lars Ebert (kancelář ELIA), Henry Rogers a Johan Verbeke.

³ Na semináři v Curychu v květnu 2016; členové EUA Melita Kovacevic, Edwin Constable a Thomas Jorgensen.

Část A: Kontext

Přibližně 280 institucí po celém světě nabízí akademickou kvalifikaci v umění (výtvarné umění, design, hudba, architektura, tanec, divadlo, a všechny ostatní umělecké disciplíny). Administrativní struktury institucí, které tyto tituly poskytují, se značně liší, a liší se i názvy titulů, které nabízejí (DCA, DPhil, PhD, DFA). Všechny tyto instituce mají specifické silné stránky, liší se v posuzování, financování, podílu mezinárodních studentů a samozřejmě v úrovni akademických i neakademických zaměstnanců. Přesto sdílejí stejnou snahu – realizovat doktorské programy, které umožňují umělcům „posunout vědění prostřednictvím původního výzkumu [při využití umělecké a jiné metodologie]“⁴.

V posledních čtyřech desetiletích byl doktorát v umění zaveden v různé míře a v různých podobách v celé EU i mimo ni. Například země jako Velká Británie, Norsko, Švédsko a Španělsko mají deset nebo více let zkušeností v udělování doktorských titulů v umění. Zatímco některé země začaly zavádět studium třetího cyklu v posledních deseti letech, další se k tomu rozhodly teprve nedávno. Protože se v jednotlivých státech liší rámcové právní podmínky pro zavedení programů uměleckých/múzických/designérských doktorských programů, můžeme v tomto ohledu hovořit o vícerychlostní Evropě. Zatímco například v Norsku umožnila legislativa zavedení diplomu třetího cyklu v oblasti uměleckého výzkumu již v roce 2003, v Rakousku zahrnuje zákon o vysokých školách tuto možnost až od roku 2015.

Umělecké vysoké školy se také liší s ohledem na své institucionální postavení. Mnohé země mají autonomní umělecké vysoké školy se stejným postavením (a legislativními normami) jako univerzity (např. Rakousko a Švédsko). Jiné země organizují umělecké vysoké školy stejným způsobem jako technické vysoké školy (např. Fachhochschulen ve Švýcarsku a Nizozemsku) nebo jako akademie (Itálie), případně jako fakulty, které jsou součástí „klasických“ univerzit (Španělsko a Chorvatsko). Důsledkem je, že realizace doktorských programů v oblasti umění podléhá různým procesům a regulačním normám. Zatímco některé země zavedly doktoráty v umění jako součást kooperativních studijních programů s univerzitami zaměřenými na výzkum (např. ve Švýcarsku a v některých částech Belgie), jsou umělecké vysoké školy v jiných zemích schopny realizovat umělecké doktoráty samostatně, bez nutnosti další spolupráce (např. ve Velké Británii, Norsku, Finsku, Rakousku a České republice). Bez ohledu na strukturální rozdíly ukazují diskuse kolem doktorátů v umění vedené ELIA, uměleckými vysokými školami a dalšími organizacemi, že roste motivace nabízet takovéto doktorské programy v celé Evropě i mimo ni.

⁴ Salzburgské zásady týkající se doktorského vzdělávání, vydala EUA, 2005. [http://www.eua.be/eua/jsp/en/up-lo-ad/Salzburg_Report_final.1129817011146.pdf]

Tato rostoucí motivace se kryje a do jisté míry je důsledkem masivního rozvoje uměleckého výzkumu v oblasti umění napříč všemi uměleckými disciplínami. Zároveň existuje mezinárodní společenství pro umělecký výzkum, jako je řada mezinárodních a celoevropských uměleckých výzkumných organizací (např. EARN, European Artistic Research Network; SAR, Society for Artistic Research; EPARM, European Platform for Artistic Research in Music), velké množství národních organizací (např. PARSE, Platform for Artistic Research Sweden), několik recenzovaných časopisů pro šíření výsledků uměleckého výzkumu (např. JAR, Journal for Artistic Research; PARSE Journal) a celá řada programů na financování uměleckých výzkumných projektů (např. program PEEK při Rakouských fondech pro vědu / Austrian Science Fund; Norský umělecký výzkumný program / Norwegian Artistic Research Programme a program pro financování uměleckého výzkumu v rámci Švédské rady pro výzkum / Swedish Research Council). Přistoupit k otázkám výzkumu uměleckými metodami a vytvářet umělecká díla zabývající se velkými otázkami evropského – a vlastně celosvětového – výzkumu a vývoje se stalo barvitým a inovativním úsilím. V roce 2015 na to OECD reagovala tím, že zahrnula „umělecký výzkum“ jako klasifikátor pro výzkum a vývoj do Frascatkého manuálu, čímž připravila cestu pro další začlenění uměleckého výzkumu do evropského výzkumného rámce⁵. Například Evropská rada pro výzkum začlenila umělecký výzkum do programu podpory.

Při pohledu na vývoj uměleckého výzkumu a doktorátů v umění za posledních 20 let je zřejmé, že probíhá globální debata a objevují se společné standardy pro doktorské programy v této oblasti. Byla nalezena řada společných témat a ta se stala předmětem národní a evropské diskuse v rámci umělecké výzkumné komunity a uměleckých vysokých škol. Zároveň došlo ke shodě v rámci celé umělecké výzkumné komunity: doktorát v umění je v souladu s předpoklady pro udělení PhD, které byly formulovány pro přírodní a humanitní vědy a popsány v evropských dokumentech, jako jsou například Salcburská doporučení (EUA) nebo Zásady inovativních doktorských programů (Evropská komise).

Mezinárodní debaty týkající se doktorátů v oblasti umění se soustřeďují na dvě oblasti. Na jedné straně se diskuse točí kolem praktických, institucionálních otázek týkajících se doktorských studijních předpisů (např. podmínky přijetí, zkoušky, požadavky na disertační projekt, vyučované předměty a do jaké míry by měly být povinné) a financování PhD kandidátů (pracovní poměr, granty). Na druhé straně vyvstaly otázky související se strategickými oblastmi, jako jsou tyto⁶:

⁵ OECD, Měření vědeckých, technologických a inovačních aktivit. Frascati Manual 2015. <http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/9215001e.pdf?expires=1476112197&id=id&accname=guest&checksum=A451260FDB07D04058B19D5A531AD1A2>

⁶ Viz, například, Schiesser, Giaco: "Co je v sázce - Qu'est ce que l'enjeu? Paradoxes - Problematics - Perspectives in Artistic Research Today". In: Arts, Research, Innovation and Society. Eds. Gerald Bast, Elias G. Carayannis [= ARIS, Vol. 1]. New York: Springer 2015.

- Boloňská deklaráce, ve které byl definován PhD a jeho dopady.
- Formáty pro prezentaci výsledků PhD a význam diskurzivity v tomto rámci.
- Diskuse o nejlepších praxích⁷ a vzorech, a to bez stanovení normativního kánonu nebo ustrnutí na neurčitěm popisu kritérií.
- Úloha, kvalita a školení školitelů⁸.
- Organizace a struktura doktorských programů v oblasti umění (např. smíšené postgraduální studium, výzkumné skupiny, individuální PhD)
- Udržitelnost: Které adekvátní formáty pro šíření výsledků doktorské práce v umění by měly být urychleně vyvinuty?⁹
- Zaměstnatelnost a možné profesní vyhlídky absolventů uměleckých PhD: Slouží doktorské programy v oblasti umění především rozvoji jedince jako umělce? Jakým způsobem se PhD absolventi integrují se do výzkumného prostředí uměleckých vysokých škol?
- Internacionalizace.

Následující část (Část B: Vztahy) odkazuje na klíčové dokumenty, které mají význam pro naši diskusi. V návaznosti na ni, v Části C tohoto článku, se zaměřujeme na sedm bodů, které by mohly sloužit jako orientační pilíře diskuse. Tyto body, které jsou povahou deskriptivní, spíše než normativní, vyzdvihují to, na čem především záleží na vývoj a další úspěchy doktorátů v umění.

⁷ Kompilace 15 případových studií, včetně komentářů, je prezentován v: Podíl Příručky pro umělecký výzkum vzdělávání, Wilson, Mick / van Ruiten, Schelte, poznámka pod čarou 2, pp 74-120 (eds.).

⁸ Viz například 3. konference EUFRAD (Vídeň, září 2013) o »Zkušenostech a odbornosti školitelů ve vývoji a realizaci doktorské práce v umění« (viz www.sharenetwork.eu/events/eufrad-vienna, stav 22.března 2014).

⁹ Recenzovaný časopis Journal for Artistic Research (JAR) nabízí slibný přístup, který umožňuje umělecký výzkum sám o sobě, dokumentaci, odborné posouzení (peer review) a hybridní formáty šíření výsledků PhD.

Část B: Vztahy

Tato část identifikuje normativní a strategické dokumenty, které formovaly diskurz kolem doktorátů v umění. Pomohly tvarovat naši diskusi a v různé míře tvoří podstatu a základ naší koncepce „bodů pozornosti“ v následujícím oddílu.

Zveřejnění Salcburských pravidel v roce 2005 (The Salzburg Principles)¹⁰ se stalo základem pro diskusi o doktorském vzdělávání jako součásti Boloňského procesu. Salcburská pravidla vytyčila 10 zásad pro třetí cyklus vysokoškolského vzdělání – doktorské studium jako prohloubení vědění prostřednictvím původního výzkumu; zakotvení doktorského vzdělávání v institucionálních strategiích a předpisech; význam rozmanitosti; doktorandi jako začínající výzkumní pracovníci; zásadní úloha školitele a jeho hodnocení; dosažení kritické masy jako významného cíle doktorských programů; délka studia tři až čtyři roky; propagace inovačních struktur; význam mobility pro doktorandy; předpoklad přiměřeného financování doktorandů. Tyto zásady, formulované jako záměry před více než deseti lety, zůstávají nedílnou součástí téměř všech diskusí o doktorském vzdělávání, i když mnohé z nich se mezitím staly samozřejmostí.

V roce 2010 uveřejnila EUA „Salcburská doporučení II“¹¹. Tento dokument rozvíjí 10 původních zásad a je zamýšlený jako „reference pro ty, kdo budto formují doktorské vzdělávání ve své zemi nebo instituci, nebo pro ty, kteří jsou zapojeni do dalších aspektů reformy doktorského vzdělávání“¹². Doporučení vzala v úvahu měnící se strukturu univerzit, s důrazem na roli instituce pro doktoráty a odklon od tradičního modelu individuálního vedení (one-on-one).

V roce 2011 vydalo Generální ředitelství pro výzkum a vývoj Evropské komise dokument, který ovlivnil diskusi o doktorském vzdělávání a vyústil v základní dokument „Principy inovativních doktorských programů“¹³. V návaznosti na Salcburské principy a jejich seznam doporučení pro vzdělávání třetího cyklu přidal tento dokument Evropské komise trénink přenositelných dovedností a zajištění kvality. Současně byl přidán bod o „spolupráci [studentů doktorských studijních programů] se průmyslem a dalšími relevantními odvětvími důležitými pro zaměstnanost“, což je odrazem tolik diskutovaného (a kritizovaného) pojmu „zaměstnatelnosti“ v boloňském procesu.

¹⁰ Závěry a doporučení z Boloňského semináře o "Doktorských programech pro evropskou znalostní společnost", Salzburg, 3.-5. února 2005, http://www.eua.be/eua/jsp/en/upload/Salzburg_Report_fi-nal.1129817011146.pdf. Zásady vyplynuly ze Salcburského semináře, iniciovaného rakouským Spolkovým ministerstvem školství, vědy a kultury, německým Spolkovým ministerstvem školství a výzkumu a Evropskou asociací univerzit (EUA). Hlavním cílem semináře bylo identifikovat klíčové výzvy, se kterými bylo nutno se vyrovnat při zavádění nového Akčního plánu (v období 2005-2007).

¹¹ Salcburská doporučení II. Dosažené výsledky evropských vysokých škol od roku 2005 v souvislosti se zaváděním Salcburských principů. EUA, 2010. http://www.eua.be/Libraries/publications-homepage-list/Salzburg_II_Recommendations

¹² Melita Kovacevic a S. Mihaljevic, 'New Developments in Doctoral Education', in: Lucas Zinner (ed.), Professionals in Doctoral Education, Vienna 2016, 1-14. 5.

¹³ Principles for Innovative Doctoral Training, European Commission, DC Research and Innovation, Directorate B European Research Area, Unit B.2 „Skills“ http://ec.europa.eu/euraxess/pdf/research_policies/Principles_for_Innovative_Doctoral_Training.pdf

Všechny výše uvedené dokumenty – a jistě také nedávno zveřejněný text Taking Salzburg Forward (EUA)¹⁴, který přidává výzkumu etický rozměr, globální orientaci a nutnost komunikace s neakademickými zainteresovanými subjekty – poskytují zásadní referenční body pro rámec doktorátů v oblasti umění a designu.

V posledních pěti letech jsme zaznamenali zveřejnění několika základních dokumentů, bílých knih atp., vycházejících z oblasti umění a dotýkajících se uměleckého výzkumu a doktorských studií. Evropská asociace pro vzdělávání v architektuře (EAAE) například schválila v roce 2013 Chartu pro výzkum v architektuře (Charter for Architectural Research) zdůrazňující potřebu specifického a inkluzivního sdílení znalostí v oblasti výzkumu, zahrnujícího umělecké i vědecké projekty¹⁵. Dále Association Européenne des Conservatoires, Académies de Musiques et Musikhochschulen (AEC) zveřejnila dokument dokládající důležitost, kterou hraje umělecký výzkum v oblasti hudby. Dokument uvádí, že „umělecký výzkum má usilovat o stejné procesní standardy, které platí v celém výzkumu – reprodukovatelnost (zejména postupů), verifikovatelnost, doložení tvrzení atd. – ačkoliv zejména v oblastech jako je reprodukovatelnost, musí být možné dosáhnout těchto standardů vlastním, svobodným způsobem odpovídajícím povaze výzkumu a zohlednit individuální a subjektivní povahu umělecké činnosti“¹⁶.

Nejobsáhlejší publikaci ohledně studia ve třetím cyklu a uměleckého výzkumu vydala ELIA. Vyšla v rámci Programu celoživotního vzdělávání EU, projektu Skoková změna ve vyšším umění a výzkumu ve vzdělávání (SHARE, 2010-2013). Příručka obsahuje přehled vývoje doktorských studijních programů v oblasti umění v Evropě, identifikuje i mnohé příklady osvědčených postupů v doktorských projektech a programech z celé Evropy. Poskytuje vhled do debaty prostřednictvím významných představitelů umělecké vědecké obce a obsahuje sadu nástrojů pro výstavbu kurikula vycházející z reflexe metodik používaných ve výzkumu v umění, stejně jako hloubkové úvahy nad novými disciplínami¹⁷.

Jelikož hlavním cílem (a úspěchem) projektu SHARE bylo vybudovat rozsáhlou síť institucí a osob, které se podílejí na doktorském vzdělávání v umění, představuje finální publikace výsledek značného úsilí s cílem svést dohromady evropskou vědeckou obec a zapojit množství různých hlasů a názorů v této oblasti.

Sedm „stěžejních bodů“ v další části vychází ze všech výše uvedených dokumentů. Snaží se extrahovat kritické jádro doktorského vzdělávání v oblasti umění a zajistit orientační pilíře pro oblast, která se vyvíjela v průběhu posledních přibližně 20 let.

¹⁴ Taking Salzburg Forward. New EUA-CDE Recommendations on doctoral education. (2016) <http://www.eua.be/activities-services/news/newsitem/2016/04/28/taking-salzburg-forward-new-eua-cde-recommendations-on-doctoral-education>

¹⁵ http://www.eaae.be/wp-content/uploads/2014/05/2012-09-03_EAAE-Charter-on-Architectural-Research.pdf

¹⁶ Key Concepts for AEC Members. Artistic Research. An AEC Council White Paper (2015), <http://www.aec-music.eu/userfiles/File/Key%20Concepts/White%20Paper%20AR%20-%20Key%20Concepts%20for%20AEC%20Members%20-%20EN.pdf>

¹⁷ SHARE Handbook for Artistic Research Education, eds. Mick Wilson, Schelte van Ruiten (2013), <http://www.elia-art-schools.org/userfiles/Image/customimages/products/120/share-handbook-for-artistic-research-education-high-definition.pdf>

Část C: Sedm stěžejních bodů (dále jen „Florentské zásady“)

- Preambule

Doktorské studium (doktoráty a PhD) v umění umožňují kandidátům přinést originální příspěvek do své disciplíny. Doktorské studijní programy v oblasti umění mají za cíl rozvíjet umělecké kompetence, generovat nové poznatky a posunout dál umělecký výzkum. Umožňují kandidátům pokročit v oblasti umění a výzkumu, rozšířit umělecké kompetence a vytvářet a sdílet nové poznatky tím, že uplatní inovativní umělecké metody. Obecné zásady doktorského vzdělávání, jak jsou rozpracovány v Salcburských doporučeních II a v Zásadách inovativních doktorských programů, považujeme do značné míry za platné v oblasti umění. Následující body vyzdvihují kritéria, která jsou zásadní, a možná právě nejvíce platná pro doktorské studium v oblasti umění.

- Kvalifikace

Doktoráty v umění poskytují výzkumnou kvalifikaci, která staví na diplomových / magisterských studijních programech a která vyžaduje promyšlený koncept uměleckého výzkumného projektu. Jsou vybíráni kandidáti, kteří jednak splňují formální požadavky stanovené institucemi a jednak vyhovují svou uměleckou kvalifikací a schopnostmi. Případní školitelé se mohou účastnit výběrového řízení, aby zajistili akademickou kvalitu procesu disertace.

- Profesní cesty

Držitelé doktorských titulů v umění mohou začít (nebo pokračovat) v akademické dráze na vysoké škole a / nebo začít (nebo pokračovat) ve své kariéře umělce. K doktorátu v umění se obvykle přistupuje, až když kandidát ukončil studium a má již za sebou významné dílo, protože doktorských programů se zpravidla účastní uznávání umělci s mezinárodní působností. Tito umělci přinášejí své akademické a profesní zkušenosti a tím budují cenné sociální sítě a dochází k transferu klíčových dovedností, které formují budoucí perspektivy doktorandů v oblasti umění. Na konci programu mají čerství držitelé doktorských titulů potenciál propojit svou uměleckou kariéru s akademickou dráhou ve vysokoškolském vzdělávání.

- Dizertační práce

Dizertační práce (dále disertační projekt), která probíhá v průběhu doktorského studia v oblasti umění, zahrnuje tvorbu originálního a konkrétního uměleckého výzkumného projektu. Tento projekt využívá umělecké metody a techniky, což přináší originální poznatky a vědomosti v umělecké sféře. Projekt se skládá z originálního uměleckého díla (děl) a obsahuje diskursivní složku, která kriticky reflektuje a dokumentuje výzkumný proces. Internacionalita, mezioborovost a interkulturalita jsou implicitně obsaženy v mnoha uměleckých postupech a doktorské programy v oblasti umění tento směr dále podporují.

¹⁸ Doktorský titul v umění není podmínkou pro získání a udržení akademické pozice na umělecké vysoké škole.

- Výzkumné prostředí

Umělecké doktorské studium, které probíhá ve vhodném výzkumném prostředí, zajišťuje nejlepší (inter)disciplinární postup práce. Vhodné výzkumné prostředí předpokládá kritické množství akademických pracovníků a doktorandů, aktivní uměleckou výzkumnou činnost a efektivní infrastrukturu, která má mezinárodní dimenzi (tj. mezinárodní kooperace, partnerství a sítě). Doktorské výzkumné projekty v oblasti umění mohou přispět k vývoji oboru (oborů) i interdisciplinarity tím, že posouvají hranice a zakládají nové interdisciplinární vztahy. Umělecké doktorandské projekty vyžadují adekvátní zdroje a infrastrukturu, zejména studiové prostory a zázemí pro výstavy a performance. Zásadní je zajištění finančních prostředků pro doktorské výzkumné pracovníky v oblasti umění.

- Školitelé

Školitelé jsou zásadní pro dosažení stanovených cílů v oblasti doktorského vzdělávání. Doporučují se nejméně dva školitelé. V zadání dizertační práce se definují role kandidáta, školitele a instituce, vytyčí se proces a stanoví se práva a povinnosti všech stran. Instituce vytváří prostředí pro vedení dizertace tím, že přesně definuje zodpovědnosti ve vnitřních směrnících, které představují základ pro předcházení konfliktům a jejich řešení. Vedení práce má být oddělené (alespoň částečně) od konečného hodnocení (proces posuzování, recenzenti). Školitelé by se měli zaměřit na udržení kvality disertačního projektu ve vztahu k národním i mezinárodním normám. Doktorské programy v umění se řídí standardními postupy pro zajištění kvality a hodnotícími měřítky, která jsou platná v příslušném národním a institucionálním kontextu (akreditace, recenze atd.)

- Zveřejnění a šíření výsledků

Výsledky dizertační práce v umění se zveřejní vhodnými způsoby. Vhodným rámcem pro šíření uměleckého díla mohou být výstavy, performance, instalace médií, webových stránek a tak dále. Zvláštní úsilí musí se musí vynaložit na archivaci výsledků doktorské práce. Kdykoli je to možné, při zajištění příslušných autorských práv, je hlavní zásadou při šíření umělecké výzkumné práce otevřenost a dokumentace uměleckého díla (např. formou digitálního portfolia v institucionálním repozitáři). Přednost mají recenzované a / nebo externě ověřené způsoby zveřejnění (například prostřednictvím výstavních programů v muzeích či v kurátorovaném výběrovém řízení). Specifické způsoby pro šíření díla musí být určeny na začátku doktorského studia (např. v zadání doktorské práce).